

Asia: VM/1143/03.01.00/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle Digi- ja väestötietovirastoa koskevaksi lainsäädännöksi sekä laeiksi eräiden rekisterihallintoa koskevien lakien muuttamisesta

Yleiset kommentit

Yleiset kommentit luonnoksesta

Verohallinnon näkökulmasta erityisesti Digi- ja väestötietovirastoa koskevaa lakiesitystä tulisi täsmentää viraston tehtävien ja toimivallan suhteen (ks. jäljempänä kommentit). Ongelmana lausunnolla olevan lakiesityksen arvioinnissa on se, että tiedonhallinnan yleislaista, johon esityksessä viitataan, ei ole vielä annettu lakiesitystä. Myös EU:n yleistä tietosuojaa-asetusta täydentävä yleislaki eli tietosuojalaki on vielä eduskunnan käsiteltävänä.

Organisaatiouudistus

Kommentit virastojen organisointia koskevista ratkaisuista yleisesti

-

Kommentit lakiin Digi- ja väestötietovirastosta

Verohallinnon näkemyksen mukaan erityisesti Digi- ja väestötietovirastoa koskevan lakiluonnoksen 1- 3 §:n säännöksiä tulisi täsmentää. Ehdotetussa muodossa ne jättävät runsaasti tulkinnanvaraa Digi- ja väestötietoviraston toimivallan ja tehtävien suhteen. Epäselväksi jää Digi- ja väestötietoviraston ja muiden virastojen keskinäinen toimivalta ja virastospesifisten ratkaisujen asema tiedonhallinnan, tietoturvallisuuden ja sähköisen asioinnin suhteen. Yhteisten välineiden ja kehitysympäristöjen suhteen tulisi huomioida myös Valtion viestintä- ja tietotekniikkakeskuksen (Valtorin) asema.

Väestörekisterikeskuksella on tällä hetkellä digitaalisten palveluiden tuottamiseen ja kehittämiseen sekä tietoturvallisuuteen liittyviä tehtäviä sekä sellaisia rekisteröintitehtäviä, joihin liittyviä tietoja käytetään laajalti. Näistä yhteisesti tuotetuista palveluista ja tehtävistä säädetään muun muassa laissa hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista (571/2016) ja laissa julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta (634/2011). Viranomaisilla ja laissa määritellyillä käyttäjäorganisaatioilla

on laissa säädettyjä velvoitteita käyttää yhteisiä palveluita, edistää yhteentoimivuutta ja velvoite hyödyntää muun muassa väestötietojärjestelmään talletettuja tietoja. Lisäksi vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetun lain (617/2009) 12 a §:ssä säädetään tunnistuspalvelun tarjoajien verkostosta (luottamusverkosto), jonka tehtävänä on mm. sopia välitettävästä tunnistetiedosta maksettavasta korvauksesta ja vastata teknisten rajapintojen ja hallinnollisten käytäntöjen yhteentoimivuudesta.

Lakiehdotus vahvistaisi Digi- ja väestötietoviraston tehtäviä ja asemaa yhteisten palveluiden tarjoamisen ja yhteentoimivuuden ohjaamisessa. Tehtävillä on välitön vaikutus myös palveluita hyödyntävien viranomaisten asiakkaisiin, toimintaan ja toiminnan rahoitukseen. Palveluita hyödyntävillä viranomaisilla on välitön virkavastuu suhteessa omiin asiakkaisiin sekä velvollisuus huolehtia toimialansa tehtävistä tehokkaasti ja tuloksellisesti. Verohallinnon näkemyksen mukaan ehdotetussa sääntelyssä ei ole otettu riittävästi huomioon palveluita hyödyntävien viranomaisten vaikutusmahdollisuuksia palveluiden kehittämiseen liittyvässä päätöksenteossa. Verohallinto pitää välttämättömänä, että yhteisiä palveluita hyödyntävät viranomaiset voivat jatkossa vaikuttaa kehittämistä koskeviin päätöksiin ja hoitaa omat lakisääteiset tehtävänsä tehokkaasti huomioon ottaen hallinnon asiakkaat, asiakkaille aiheutuva hallinnollinen taakka sekä palvelujen kustannusvaikutukset hallinnolle ja asiakkaille. Yhteisiä palveluita käyttävien viranomaisten osallistuminen päätöksentekoon tulisi mahdollistaa perustamalla yhteistyöryhmä tai muu yhteistyöelin, jolla olisi riittävä toimivalta päättää kehittämisratkaisuista. Sitovia määräyksiä, joilla olisi suoria vaikutuksia siihen, miten virastojen ydintoimintoja kehitetään ja järjestetään, ei tulisi voida antaa. Suositustenkin antamisessa tulisi edellyttää em. yhteistyöelimen hyväksyntää.

Muu rekistereitä ja tiedonhallintaa koskeva sääntely

Yleiset kommentit virastojen tietojen käsittelyä koskevista ratkaisuksista

-

Kommentit väestötietolain (661/2009) muuttamisesta

Yleisesti voi todeta, että väestötietojärjestelmää koskeva lakiesitys rakentuu nykyiselle lainsäädäntömallille. Jatkovalmistelussa arvioitaneen sääntelyn päällekkäisyyksiä tietosuojasetuksen, eduskunnassa käsiteltävänä olevan tietosuojalain ja julkisuuslain säännösten kanssa. Ongelmana lausunnolla olevan lakiesityksen arvioinnissa on myös se, että tiedonhallinnan yleislaista, johon esityksessä viitataan, ei ole vielä annettu lakiesitystä.

Väestötietojärjestelmää koskevan lain 22 §:n 1 ja 4 momentissa säädetään tilanteista, joissa ulkomaan kansalainen voi esittää tietojensa tallettamista koskevan pyynnön Verohallinnolle ja Verohallinto voi tallettaa tiedot väestötietojärjestelmään. Pykälässä viitataan ko. lain 9 §:n 1 momentin 1-3 kohdassa tarkoitettuihin tilanteisiin. Verohallinto voi tallettaa väestötietojärjestelmään henkilötunnuksen antamiseksi tarvittavat sekä eräät muut ulkomaan kansalaisesta tarvittavat välttämättömät tiedot. Verohallinto toteaa tältä osin, että Verohallinto tallettaa ulkomaan kansalaisen tiedot väestötietojärjestelmään kuitenkin vain niissä tilanteissa, kun

ulkomaan kansalaisen rekisteröinti on tarpeen verotuksellisista syistä. Verohallinnolla ei ole toimivaltaa toimia rekisteröinnin yleisviranomaisena.

Väestötietojärjestelmää koskevan lain 29 §:ssä säädettäisiin tietojen luovuttamisesta viranomaistehtäviin. Tietoja voitaisiin luovuttaa muun muassa hallintomenettelyyn, kun käsittelyn perusteena on tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c tai e alakohta. Verohallinnolla on sinällään oikeus saada ehdotetun säännöksen nojalla väestötietojärjestelmään sisältyviä tietoja, koska verotuksessa tietojen käsittely perustuu rekisterinpitäjän lakisääteiseen velvoitteeseen eli 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan. Verohallinto kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että Verohallinnolle on verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 18 §:n 1 momentin nojalla toimitettava verotusta varten tarpeelliset väestötietojärjestelmään sisältyvät tiedot. Tästä viranomaisen yleisestä tiedonantovelvollisuudesta Verohallinto voi myös antaa tarkempia määräyksiä annettavista tiedoista, tietojen antamisen ajankohdasta ja tavasta tai rajoittaa tiedonantovelvollisuutta. Verotusmenettelylain ao. säännös on edelleen jatkossakin tarpeen Digi- ja väestötietovirastoa sitovana tiedonantovelvollisuutta koskevana säännöksenä.

Kommentit Digi- ja väestötietoviraston eräistä henkilörekistereistä annettavaan lakiin

-

Kommentit muihin viraston tietojenkäsittelyä koskeviin säännöksiin

Lausunnolla olevaan esitykseen sisältyy myös ehdotus perintökaaren muuttamisesta. Perintökaaren 20 luvun 9 a §:n säännökseen ehdotetaan muutosta, jonka mukaan Digi- ja väestötietovirasto tai Ahvenanmaan valtionvirasto voisi hakemuksesta vahvistaa, että kaikki osakkaat ja perittävän aviopuoliso on merkitty perukirjaan. Pykälään ehdotetaan uutta 3 momentin säännöstä, jonka mukaan vahvistus olisi tehtävä kirjallisella päätöksellä, josta perukirjan osakasluettelon tietojen oikeellisuus ja täydellisyys voidaan jälkikäteen todentaa.

Lakiehdotus ei sisällä säännöksiä vahvistetun osakasluettelon luovuttamisesta tai käsittelystä muutoin. Lakiehdotuksen perustelujen mukaan tavoitteena olisi se, että perukirjan vahvistaminen ei enää tapahtuisi perukirjan oikeaksi todistettuun jäljennökseen. Vahvistuspäätös voitaisiin jatkossa tehdä myös sähköisenä. Verohallinto ehdottaa, että lakiesityksen jatkovalmistelussa arvioitaisiin, voitaisiinko osakasluettelon vahvistamista koskeva päätös antaa sellaiselle henkilölle tai taholle, joka tarvitsee tietoja kuolinpesään liittyvien etujen ja oikeuksien hoitamiseksi. Tällä hetkellä Verohallinto säilyttää perukirjan pysyvästi ja voi antaa perukirjalta tietoja verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) 13 §:n 1 momentin mukaisesti. Nämä tietopyynnöt koskevat usein nimenomaan pesän osakkaita tai pesän yhteystietoja. Digi- ja väestötietoviraston tallettama tieto vahvistetuista pesän osakkaista olisi sellainen primääritieto, mikä olisi tarkoituksenmukaista luovuttaa Digi- ja väestötietovirastosta

Tekniset säädösmuutokset

Kommentit säädösten valmistelusta ja muutostarpeiden kartoituksesta

Verotusmenettelystä annetun lain 18:n 1 momentin säännökseen on tarpeen tehdä toimivaltaista viranomaista ja säädösviittausta koskeva muutos. Sama koskee verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) 20 §:n 3 kohtaa.

Puuttuuko lausuntopyynnön liitteenä olevasta luettelosta (Liite 2) jokin laki, jota olisi muutettava organisaatiouudistuksen myötä?

Luettelosta puuttuu tulotietojärjestelmästä annetun lain (53/2018) 9 §:n 1 momentin 1 kohta.

Esityksen vaikutukset

Kommentit esityksen vaikutuksista

-

Muut kommentit

Muut kommentit

Lakiesityksessä on käytetty termejä, joiden merkitystä ja sisältöä ei ole täsmällisesti määritelty ja jotka vaikeuttavat sääntelyn ymmärrettävyyttä ja soveltamisalaa. Näitä termejä tulisi täsmentää lakiesityksen jatkovalmistelussa. Tällaisia termejä ovat muun muassa elämäntapahtuma ja rajapinta.

Hynynen Helena
Verohallinto